

“BEŞİKTAŞ OSMANLI FAKİR ÇOCUKLAR MEKTEBİ” VE 1912/1913 (HİCRİ 1331) YILI BİLANÇOSU

“Beşiktaş Ottoman Poor Children's School” And Balance Sheet Of 1912/1913 (Hijri 1331)

Cengiz GÜNEY*

*Doç. Dr. Kocaeli Üniversitesi, cengiz.guney@kocaeli.edu.tr, ORCID, 0000-0001-5703-6176

Araştırma Makalesi / Research Article

ÖZ

Geliş Tarihi:

15.09.2023

Kabul Tarihi:

09.12.2023

Anahtar Kelimeler:

Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi, Eğitim Tarihi, Muhasebe Tarihi, Bilanço

JEL Kodları:

I21, I22, N3, M40, M41

Bu çalışmada “Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocukları Mektebi” konu edinilmiştir. Çalışmanın amacı; okul hakkında mevcut olan arşiv belgelerini döküman analizi yöntemiyle analiz ederek, daha fazla bilgiyi, eğitim tarihi ve muhasebe tarihi çalışan akademisyenlerin ve ilgi duyan okuyucuların dikkatine sunmaktır. Çalışmada Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), Risaleler veri tabanında R260092 kimlik numarası ile yer bulmuş olan “Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi Tevzi-i Mükafat Cedveli ve Bilanço: Sene-i Durusiye 1331-1332.” isimli arşiv belgesinin Osmanlı Türkçesinden Latin harflerine transkripti yapılmış ve elde edilen bulgular okuyucuların dikkatine sunulmuştur. Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocukları Mektebi hakkında daha fazla bilgiyi (dersler, öğretmenler, öğrenciler) okuyuculara sunmak çalışmanın “Eğitim Tarihi” alanına katkısını oluşturmaktayken; araştırılan belgenin sonunda eklenmiş olan bilançonun incelenmesi ile “Muhasebe Tarihi” alanına olan katkısını oluşturmaktadır. Çalışmada ayrıca bilançoda verilmiş olan gelir ve gider kalemleri incelenerek dönemin sosyo-kültürel ve iktisadi hayatına ilişkin çeşitli bulgular elde edilmiştir.

ABSTRACT

Received Date:

15.09.2023

Acceptance Date:

09.12.2023

Keywords

Beşiktaş Ottoman Poor Children's School, History of Education, History of Accounting, Balance Sheet

JEL Codes:

I21, I22, N3, M40, M41

In this study, "Beşiktaş Ottoman Poor Children's School" is the subject. Purpose of the study; by analyzing the archive documents available about the school with the method of document analysis, to bring more information to the attention of academicians and interested readers who work in the history of education and accounting. In the study, the Turkish Religious Foundation Islamic Research Center (ISAM) was included in the Risaleler database with the ID number R260092, archive document named as “Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi Tevzi-i Mükafat Cedveli ve Bilanço: Sene-i Durusiye 1331-1332.” was transcribed to the latin alphabet from ottoman language and the findings were presented to the attention of the readers. While presenting more information about the school (courses, teachers, students) to the readers constitutes the contribution of the study to the field of "Educational History"; It is aimed to contribute to the field of “Accounting History” by examining the balance sheet attached at the end of the document. It is aimed to obtain findings related to the socio-cultural and economic life of the period by examining the income-expenditure items given in the balance sheet.

Atıf / Citation: Güney, C. (2023). “Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi” ve 1912/1913 (Hicri 1331) Yılı Bilançosu. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 108-120.

1. GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nde eğitim, sağlık, dinî ve kültürel faaliyetlerin finansman ihtiyacı, merkezi bütçeden doğrudan kaynak ayrılması yerine, daha çok bağımsız iktisadi birimler şeklinde teşkilatlanmış olan vakıflar ve benzeri cemiyetler aracılığıyla karşılanmaktadır (Sırım, 2018: 22). Bu çerçevede Müdafaa-i Milliye Cemiyeti 1 Şubat 1913 tarihinde I. Balkan Savaşları devam ettiği sırada kurulmuş bir cemiyet olarak, en başta mevcut savaş koşullarında ordunun ihtiyaçlarını karşılama faaliyetini yerine getirmektedir. Cephe gerisinde kurulan heyetler ile de (İrşat Heyeti, Mâlîye Heyeti, Sıhîye Heyeti, Mümâresât-ı Bedenîye ve Askerîye Heyeti) toplumun çeşitli ihtiyaçlarını karşılamakta olan Cemiyet (Zamacı, 2022), savaşta ailesi vefat eden asker çocuklarının ve fakir olarak nitelendirilebilecek ailelerin çocuklarının eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, arşivlerde yer alan resmi yazışmalardan anlaşıldığı üzere, Hicri 1331 yılı içerisinde Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocukları Mektebi'ni kurmuştur. Okul örgün eğitim müessesesi olarak sivil halkın eğitimi noktasında görevini icra etmektedir. Eğitim-öğretim süresi dört yıl olan ve "Sıbyan Mektebi" olarak literatürde yer etmiş olan bu tarz okullarda, öğrencilere Arap alfabesi, Kuran, ilmihal tecvid, Osmanlı Türkçesi, sülüs ve nesih yazıları öğretilmektedir (Gemici, 2019:48-49).

Bu çalışmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden biri olan "döküman analizi" yöntemi uygulanmıştır. Doküman analizi hem basılı hem de elektronik (bilgisayar tabanlı ve internet üzerinden iletilen) materyallerin incelenmesi veya değerlendirilmesini içeren sistematik nitel araştırma yöntemidir. Doküman analizinde amaç, anlamı ortaya çıkarmak, anlayış kazanmak ve deneysel bilgiyi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını sağlamaktır (Bowen, 2009).

Çalışmada "Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi Tevzi-i Mükafat Cedveli ve Bilanço: Sene-i Durusiye 1331-1332." isimli arşiv belgesi yazar tarafından Latin harflerine tercüme edilmiştir. Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi hakkında daha fazla bilgiyi (dersler, öğretmenler, öğrenciler) okuyuculara sunmak çalışmanın "Eğitim Tarihi" alanına katkısını oluşturmaktayken; arşiv belgesinin sonunda eklenmiş olan bilançonun incelenmesi ise çalışmanın "Muhasebe Tarihi" alanına katkısını oluşturmaktadır. Bilançoda verilmiş olan gelir-gider kalemleri incelenerek dönemin sosyo-kültürel ve iktisadi hayatına ilişkin çeşitli bulgular elde edilmiştir.

2. BEŞİKTAŞ OSMANLI FAKİR ÇOCUKLAR MEKTEBİ

Arşiv yazışmalarından anlaşıldığı üzere İstanbul'un Beşiktaş ilçesinde Sinan Paşa Cami karşısında kurulan ve Müdafaa-i Milliye Cemiyeti çatısı altında faaliyetini sürdürmekte olan Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocukları Mektebi, Osmanlı Devleti'nin savaş dönemlerinde (Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı) yardıma muhtaç çocukların eğitim ihtiyacını gidermektedir. Literatürde doğrudan bu okulu çalışmış herhangi bir kaynak bulunmamakla beraber Kanter (2022) tarafından kaleme alınan çalışmada yalnızca okulun adı geçmektedir. Okulun kesin kuruluş tarihi bilinmemekle birlikte yine arşiv yazışmalarından edinilen bilgiye göre Hicri 1331 yılı içerisinde kurulduğu düşünülmektedir.



Resim 1: Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi -1

Kaynak: <https://www.facebook.com/osmanlisarayi1453/photos/a.615834305126224/806973936012259/?type=3> (Erişim: 23.06.2023).

Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi için Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivlerinde mevcut olan arşiv yazışmalarının içerikleri şöyledir:

Hicri 04.10.1331 tarihli yazışma belgesinde tesis edilecek okul için gerekli tutarın Mekatib-i Vakfiye ikramiyesinden karşılanıp karşılanamayacağı sorulmuş; Hicri 11.10.1331 tarihli gelen cevapta ise o sene itibari ile bütçedeki Mekatib-i Vakfiye ikramiyesinin tamamının sarf edildiği bildirilmiştir. Dolayısıyla gerekli tutar karşılanamamıştır. Hicri 19.10.1331 tarihi itibari ile gerekli olan eğitim araçlarının tedarik edilmesi ile ilgili bir talep bulunmaktadır. Hicri 22.10.1331 tarihinde ise talep edilen eğitim araçlarının tedarikinin sağlanacağı bildirilmektedir. Hicri 04.11.1331 tarihinde gerçekleşen yazışmada harflerin (eşkal-i huruf) ve sayıların (erkam) öğretilmesi için çeşitli eğitim araçlarının gönderildiği bildirilmektedir. Ayrıca Hicri 29.01.1332 tarihli yazışmada ise levazım ambarında bulunan bir adet Dünya küresinin (Küre-i Müsecceme) İstanbul Maarif Müdüriyeti 'ne gönderilmesinin uygun görüldüğü bildirilmektedir. Hicri 25.01.1332 tarihli yazışmada ise iki adet Dünya küresinin daha gönderilmesi talep edilmektedir. Devlet arşivlerden temin edilen son yazışma ise 23.04.1332 tarihinde gerçekleşmekte ve Okul'a birer adet insan ve hayvan iskeleti gönderilmesi talep edilmektedir.



Resim 2: Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi -2

Kaynak: <https://twitter.com/hayalleme/status/1379737791291125762> (Erişim: 23.06.2023).

Latin harflerine tercüme edilen ve analizi yapılan “Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi Tevzi Mükafat Cetveli ve Bilanço” isimli arşiv belgesinin bulgularını iki kısımda kaleme almak mümkündür. Birinci kısımda hazırlanan tevzi mükafat cetveli aracılığı ile okulda eğitimi verilen ders, öğretmen ve öğrenci isimlerine ulaşmak mümkündür. Tevzi cetveli sınıf bazlı (5., 4., 3., 2. Sınıf) hazırlandığı için sınıflar arası kıyaslama yapmakta mümkündür. İkinci kısımda ise belge sonunda yer alan 1331 yılı bilançosundan, o yıla ilişkin gelir ve gider kalemlerini, tutarları ve tutar toplamlarını görmek mümkündür. Ayrıca dönemin bilanço anlayışının analiz sonucunda ortaya konması muhasebe tarihi açısından önem arz etmektedir.

2.1. Eğitimi Verilen Dersler, Öğretmenler ve Öğrenciler

Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi Tevzi Cetvelinden elde edilen bilgilere göre dersler, öğretmenler ve öğrencilere ilişkin bulguları sınıf bazlı olarak şöylece listelemek mümkündür:

Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi Tevzi Mükafat Cetveli Beşinci Sınıf

Fevkalade Mükafat:

68-Sadık Efendi
71-Ahmet Edendi
80-Ömer Efendi
79-İsmail Edendi

Kur'an-ı Kerim:

Muallim: İsmail Hakkı Efendi

50- Muhammed Latif Efendi Mükafat
71-Ahmet Efendi Zikri Cemil
68-Sadık Efendi Zikri Cemil
79-Celal Efendi Zikri Cemil

Ulum-i Diniye:

Muallim: İsmail Hakkı Efendi

68-Sadık Efendi Mükafat (2)
50- Muhammed Latif Efendi Zikri Cemil
71-Ahmet Efendi Zikri Cemil
80-Ömer Efendi Zikri Cemil

Tarih-i Umumi:

Muallim: Muzaffer Bey

68-Sadık Efendi Mükafat (3)
80-Ömer Efendi Zikri Cemil
50- Muhammed Latif Efendi Zikri Cemil
37- Ahmet Efendi Zikri Cemil

Coğrafya:

Muallim: Hamid Bey

68-Sadık Efendi Mükafat (4)
37- Ahmet Efendi Zikri Cemil
71-Ahmet Efendi Zikri Cemil
80-Ömer Efendi Zikri Cemil

Hendese (Geometri):

Muallim: Muzaffer Bey

68-Sadık Efendi Mükafat (5)
37- Ahmet Efendi Zikri Cemil
89-İsmail Efendi Zikri Cemil
50- Muhammed Latif Efendi Zikri Cemil

Hesap:

Muallim: Hayri Bey

68-Sadık Efendi Mükafat (6)
71-Ahmet Efendi Zikri Cemil
21-Rafet Efendi Zikri Cemil
80-Ömer Efendi Zikri Cemil

Serfi Osmaniye (Osmanlı Gramer Dersi):

Muallim: Muzaffer Bey

68-Sadık Efendi Mükafat (7)
71-Ahmet Efendi Zikri Cemil
80-Ömer Efendi Zikri Cemil
50- Muhammed Latif Efendi Zikri Cemil

Kıraat (Okuma):

Muallim: Muzaffer Bey

68-Sadık Efendi Mükafat (7)
50- Muhammed Latif Efendi Zikri Cemil

21-Rafet Efendi Zikri Cemil

79-İsmail Edendi Zikri Cemil

İmla:

Muallim: Zeki Bey

50- Muhammed Latif Efendi Mükafat (6)
68-Sadık Efendi Zikri Cemil
71-Ahmet Efendi Zikri Cemil
37- Ahmet Efendi Zikri Cemil

Ezber:

Muallim: Muzaffer Bey

49-Ferid Efendi Mükafat
79-İsmail Edendi Zikri Cemil
71-Ahmet Efendi Zikri Cemil
68-Sadık Efendi Zikri Cemil

Tahrir (Yazma):

Muallim: Zeki Bey

50- Muhammed Latif Efendi Mükafat (7)
68-Sadık Efendi Zikri Cemil
49-Ferid Efendi Zikri Cemil
80-Ömer Efendi Zikri Cemil

Almanca:

Muallim: Harku Bave

68-Sadık Efendi Mükafat (12)
71-Ahmet Efendi Zikri Cemil
6-Recep Efendi Zikri Cemil
79- İsmail Edendi Zikri Cemil

Musahabat-ı Ahlakiye (Etik Eğitimi):

Muallim: Hamid Bey

68-Sadık Efendi Mükafat (13)
71-Ahmet Efendi Zikri Cemil
37- Ahmet Efendi Zikri Cemil
79- İsmail Edendi Zikri Cemil

Eşya Dersleri:

Muallim: Hamid Bey

68-Sadık Efendi Mükafat (14)
79- İsmail Edendi Zikri Cemil
50- Muhammed Latif Efendi Zikri Cemil
80-Ömer Efendi Zikri Cemil

Ziraat:

Muallim: Muzaffer Bey

68-Sadık Efendi Mükafat (15)
50- Muhammed Latif Efendi Zikri Cemil
71-Ahmet Efendi Zikri Cemil
79- İsmail Edendi Zikri Cemil

Resim:

Muallim: Kemal Bey

37- Ahmet Efendi Mükafat (6)
68-Sadık Efendi Zikri Cemil
21-Rafet edendi Zikri Cemil
50- Muhammed Latif Efendi Zikri Cemil

El İşleri:

Muallim: Zeki Bey

49-Ferid Efendi Mükafat (2)
68-Sadık Efendi Zikri Cemil
21-Rafet edendi Zikri Cemil
80-Ömer Efendi Zikri Cemil

Yazı:

Muallim: Zeki Bey

68-Sadık Efendi Mükafat (18)
50- Muhammed Latif Efendi Zikri Cemil
80-Ömer Efendi Zikri Cemil
79- İsmail Edendi Zikri Cemil

Musiki (Müzik):

Fevkalade Mükafat:

126-Hayri Efendi
122-Selahaddin Efendi
129-Osman Efendi
27-Hayri Efendi

Kuram Kerim:

Muallim: İsmail Hakkı Efendi

122- Selahaddin Efendi Mükafat
126-Hayri Efendi Zikri Cemil
100-Kemal Efendi Zikri Cemil
27-Hayri Efendi Zikri Cemil

Ulumu Diniye

Muallim: İsmail Hakkı Efendi

126-Hayri Efendi Mükafat (2)
130- İhsan Efendi Zikri Cemil
27-Hayri Efendi Zikri Cemil
122- Selahaddin Efendi Zikri Cemil

Tarihi Osmani

Muallim: Muzaffer Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (3)
100-Kemal Efendi Zikri Cemil
105-Saadettin Efendi Zikri Cemil
167- Ali Efendi Zikri Cemil

Coğrafya

Muallim: Hamid Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (4)
27-Hayri Efendi Zikri Cemil
122- Selahaddin Efendi Zikri Cemil
105-Saadettin Efendi Zikri Cemil

Hendese (Geometri)

Muallim: Muzaffer Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (5)
122- Selahaddin Efendi Zikri Cemil
119-İsmail Efendi Zikri Cemil
105-Saadettin Efendi Zikri Cemil

Hesap

Muallim: Hayri Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (6)
119-İsmail Efendi Zikri Cemil
27-Hayri Efendi Zikri Cemil
100-Kemal Efendi Zikri Cemil

Serfi Osmaniye (Osmanlıca Gramer Dersi)

Muallim: Hamid Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (7)
27-Hayri Efendi Zikri Cemil
122- Selahaddin Efendi Zikri Cemil
119-İsmail Efendi Zikri Cemil

Kıraat:

Muallim: Hamid Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (8)
122- Selahaddin Efendi Zikri Cemil
119-İsmail Efendi Zikri Cemil
100-Kemal Efendi Zikri Cemil

İmla:

Muallim: Hamid Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (9)
122- Selahaddin Efendi Zikri Cemil
119-İsmail Efendi Zikri Cemil
27-Hayri Efendi Zikri Cemil

Ezber:

Muallim: Muzaffer Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (10)
119-İsmail Efendi Zikri Cemil

Dördüncü Sınıf

Muallim: Nazım ve Şamil Beyler

68-Sadık Efendi Mükafat (19)
2-Recep Efendi Zikri Cemil
79- İsmail Edendi Zikri Cemil
71-Ahmet Efendi Zikri Cemil

Terbiye-i Bedeniye (Beden Eğitimi):

Muallim: Hamid Bey

68-Sadık Efendi Mükafat (20)
71-Ahmet Efendi Zikri Cemil
13-Emin Efendi Zikri Cemil
49-Ferid Efendi Zikri Cemil

159-Tahir Bey Zikri Cemil

27-Hayri Efendi Zikri Cemil

Tahrir

Muallim: Zeki Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (11)
119-İsmail Efendi Zikri Cemil
122-Selahaddin Efendi Zikri Cemil
106-Mahmud Efendi Zikri Cemil

Almanca

Muallim: Harku Bave

126-Hayri Efendi Mükafat (12)
122- Selahaddin Efendi Zikri Cemil
27-Hayri Efendi Zikri Cemil
159-Tahir Bey Zikri Cemil

Musahabat-ı Ahlakiye (Etik Eğitimi):

Muallim: Hamid Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (13)
122- Selahaddin Efendi Zikri Cemil
27-Hayri Efendi Zikri Cemil
59-Abdülkerim Efendi Zikri Cemil

Eşya Dersleri

Muallim: Hamid Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (14)
27-Hayri Efendi Zikri Cemil
119-İsmail Efendi Zikri Cemil
122-Selahaddin Efendi Zikri Cemil

Ziraat

Muallim: Muzaffer Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (15)
122- Selahaddin Efendi Zikri Cemil
119-İsmail Efendi Zikri Cemil
27-Hayri Efendi Zikri Cemil

Resim

Muallim: Kemal Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (16)
160-Şrya Efendi Zikri Cemil
119-İsmail Efendi Zikri Cemil
130-İhsan Efendi Zikri Cemil

El İşleri

Muallim: Zeki Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (17)
119-İsmail Efendi Zikri Cemil
122- Selahaddin Efendi Zikri Cemil
27-Hayri Efendi Zikri Cemil

Yazı

Muallim: Zeki Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (18)
122- Selahaddin Efendi Zikri Cemil
119-İsmail Efendi Zikri Cemil
100-Kemal Efendi Zikri Cemil

Musiki (Müzik)

Muallim: Şamil ve Nazmi Beyler

31-İsmail Efendi Mükafat
122- Selahaddin Efendi Zikri Cemil
57-Hamdi Efendi Zikri Cemil
27-Hayri Efendi Zikri Cemil

Terbiye-i Bedeniye (Beden Eğitimi)

Muallim: Hamid Bey

126-Hayri Efendi Mükafat (21)
100-Kemal Efendi Zikri Cemil
27-Hayri Efendi Zikri Cemil
119-İsmail Efendi Zikri Cemil

Üçüncü Sınıf

Fevkalade Mükafat

- 15- Muhammed Efendi
109-Ahmed Efendi
19-Ahmed Efendi
140-Şerafeddin Efendi

Kuramı Kerim

Muallim: İsmail Hakkı Efendi

- 15- Muhammed Efendi Mükafat
109-Ahmed Efendi Zikri Cemil
107-Aziz Efendi Zikri Cemil
19-Ahmed Efendi Zikri Cemil

Ulum-i Diniye

Muallim: İsmail Hakkı Efendi

- 15- Muhammed Efendi Mükafat (2)
109-Ahmed Efendi Zikri Cemil
107-Aziz Efendi Zikri Cemil
19-Ahmed Efendi Zikri Cemil

Tarihi Osmani

Muallim: Muzaffer Bey

- 15- Muhammed Efendi Mükafat (3)
19- Ahmed Efendi Zikri Cemil
140- Şerafeddin Efendi Zikri Cemil
107- Aziz Efendi Zikri Cemil

Coğrafya

Muallim: Hamid Bey

- 15- Muhammed Efendi Mükafat (4)
19- Ahmed Efendi Zikri Cemil
109- Ahmed Efendi Zikri Cemil
140- Şerafeddin Efendi Zikri Cemil

Handese (Geometri)

Muallim: Muzaffer Bey

- 15- Muhammed Efendi Mükafat (5)
140- Şerafeddin Efendi Zikri Cemil
147- Muhammed Efendi Zikri Cemil
107- Aziz Efendi Zikri Cemil

Hesap

Muallim: Hayri Bey

- 15- Muhammed Efendi Mükafat (6)
19- Ahmed Efendi Zikri Cemil
107- Aziz Efendi Zikri Cemil
109- Ahmed Efendi Zikri Cemil

Serfi Osmani (Osmanlıca Gramer Dersi)

Muallim: Hamid Bey

- 15- Muhammed Efendi Mükafat (7)
107- Aziz Efendi Zikri Cemil
19- Ahmed Efendi Zikri Cemil
109- Ahmed Efendi Zikri Cemil

Kıraat

Muallim: Zeki Bey

- 20-Rasim Efendi Mükafat
109- Ahmed Efendi Zikri Cemil
98-Salih Efendi Zikri Cemil
140- Şerafeddin Efendi Zikri Cemil

İmla

Muallim: Zeki Bey

- 15- Muhammed Efendi Mükafat (8)
109- Ahmed Efendi Zikri Cemil
20-Rasim Efendi Zikri Cemil
19- Ahmed Efendi Zikri Cemil

Ezber

Muallim: Muzaffer Bey

- 20-Rasim Efendi Mükafat (3)
109- Ahmed Efendi Zikri Cemil

Fevkalade Mükafat

- 115-Mustafa Cemil Efendi
154-Burhaneddin Efendi
168-lhsan Efendi
62-Alaaddin Efendi

Kuramı Kerim:

Muallim: İsmail Hakkı Efendi

- 115-Mustafa Cemil Efendi Mükafat
154-Burhaneddin Efendi Zikri Cemil
158-Bahri Efendi Zikri Cemil
163-Ali Rıza Efendi Zikri Cemil

İkinci Sınıf

98-Salih Efendi Zikri Cemil

140- Şerafeddin Efendi Zikri Cemil

Tahrir

Muallim: Zeki Bey

- 15- Muhammed Efendi Mükafat (9)
109- Ahmed Efendi Zikri Cemil
19- Ahmed Efendi Zikri Cemil
96-İbrahim Efendi Zikri Cemil

Almanca

Muallim: Harku Bave

- 98-Salih Efendi Mükafat (3)
140- Şerafeddin Efendi Zikri Cemil
19- Ahmed Efendi Zikri Cemil
15- Muhammed Efendi Zikri Cemil

Musahabat-ı Ahlakiye (Etik Eğitimi):

Muallim: Hamid Bey

- 15- Muhammed Efendi Mükafat (11)
109- Ahmed Efendi Zikri Cemil
20-Rasim Efendi Zikri Cemil
140- Şerafeddin Efendi Zikri Cemil

Eşya Dersi:

Muallim: Hamid Bey

- 107- Aziz Efendi Mükafat (7)
140- Şerafeddin Efendi Zikri Cemil
15- Muhammed Efendi Zikri Cemil
19- Ahmed Efendi Zikri Cemil

Ziraat:

Muallim: Muzaffer Bey

- 140- Şerafeddin Efendi Mükafat (9)
15- Muhammed Efendi Zikri Cemil
98-Salih Efendi Zikri Cemil
107- Aziz Efendi Zikri Cemil

Resim:

Muallim: Zeki Bey

- 109- Ahmed Efendi Mükafat (11)
111-Hüseyin Efendi Zikri Cemil
96-İbrahim Efendi Zikri Cemil
61-Halil Efendi Zikri Cemil

El İşleri:

Muallim Zeki Bey

- 109- Ahmed Efendi Mükafat (12)
15- Muhammed Efendi Zikri Cemil
61-Halil Efendi Zikri Cemil
140- Şerafeddin Efendi Zikri Cemil

Yazı:

Muallim: Zeki Bey

- 109- Ahmed Efendi Mükafat (13)
20-Rasim Efendi Zikri Cemil
105-Emin Efendi Zikri Cemil
15- Muhammed Efendi Zikri Cemil

Musiki (Müzik)

Muallim: Nazmi ve Şamil Beyler

- 51-Kadir Efendi Mükafat
11-Muhammed Efendi Zikri Cemil
75-Necati Efendi Zikri Cemil
15- Muhammed Efendi Zikri Cemil

Terbiye-i Bedeniye (Beden Eğitimi)

Muallim: Hamid Bey

- 107- Aziz Efendi Mükafat
15- Muhammed Efendi Zikri Cemil
140- Şerafeddin Efendi Zikri Cemil
11-Muhammed Efendi Zikri Cemil

Ulum-i Diniye

Muallim: İsmail Hakkı Efendi

- 115-Mustafa Cemil Efendi Mükafat (2)
154-Burhaneddin Efendi Zikri Cemil
158-Bahri Efendi Zikri Cemil
163-Ali Rıza Efendi Zikri Cemil

Tarih:

Muallim: Muzaffer Bey

- 115-Mustafa Cemil Efendi Mükafat (3)
43-Şevket Efendi Zikri Cemil
72-Hsünü Efendi Zikri Cemil

168-İhsan Efendi Zikri Cemil
Coğrafya
Muallim: Hamid Bey
 115-Mustafa Cemil Efendi Mükafat (4)
 154-Burhaneddin Efendi Zikri Cemil
 62-Alaaddin Efendi Zikri Cemil
 163-Ali Rıza Efendi Zikri Cemil
Hesap
Muallim: Zeki Bey
 154-Burhaneddin Efendi Mükafat (4)
 115-Mustafa Cemil Efendi Zikri Cemil
 62-Alaaddin Efendi Zikri Cemil
 24-Hilmi Efendi Zikri Cemil
Serfi Osmani (Osmanlıca Gramer Dersi)
Muallim: Hamid Bey
 115-Mustafa Cemil Efendi Mükafat (4)
 154-Burhaneddin Efendi Zikri Cemil
 77-Necdet Efendi Zikri Cemil
 62-Alaaddin Efendi Zikri Cemil
Kıraat:
Muallim: Zeki Bey
 154-Burhaneddin Efendi Mükafat (6)
 115-Mustafa Cemil Efendi Zikri Cemil
 62-Alaaddin Efendi Zikri Cemil
 77-Necdet Efendi Zikri Cemil
İmla:
Muallim: Zeki Bey
 115-Mustafa Cemil Efendi Mükafat (8)
 62-Alaaddin Efendi Zikri Cemil
 77-Necdet Efendi Zikri Cemil
 168-İhsan Efendi Zikri Cemil
Ezber:
Muallim: Muzaffer Bey
 154-Burhaneddin Efendi Mükafat (7)
 115-Mustafa Cemil Efendi Zikri Cemil
 163-Ali Rıza Efendi Zikri Cemil
 158-Bahri Efendi Zikri Cemil
Tahrir:
Muallim: Zeki Bey
 154-Burhaneddin Efendi Mükafat (8)
 115-Mustafa Cemil Efendi Zikri Cemil
 77-Necdet Efendi Zikri Cemil
 158-Bahri Efendi Zikri Cemil
Musahabat-ı Ahlakîye (Etik Eğitimi):
Muallim: Hamid Bey
 115-Mustafa Cemil Efendi Mükafat (11)

158-Bahri Efendi Zikri Cemil
 154-Burhaneddin Efendi Zikri Cemil
 77-Necdet Efendi Zikri Cemil
Eşya Dersi:
Muallim: Hamid Bey
 43-Şevket Efendi Mükafat (2)
 115-Mustafa Cemil Efendi Zikri Cemil
 158-Bahri Efendi Zikri Cemil
 163-Ali Rıza Efendi Zikri Cemil
Ziraat:
Muallim: Muzaffer Bey
 115-Mustafa Cemil Efendi Mükafat (13)
 165-Mustafa Efendi Zikri Cemil
 168-İhsan Efendi Zikri Cemil
 154-Burhaneddin Efendi Zikri Cemil
Resim:
Muallim: Zeki Bey
 158-Bahri Efendi Mükafat (5)
 154-Burhaneddin Efendi Zikri Cemil
 163-Ali Rıza Efendi Zikri Cemil
 115-Mustafa Cemil Efendi Zikri Cemil
El İşleri:
Muallim Zeki Bey
 165-Mustafa Efendi Mükafat (2)
 154-Burhaneddin Efendi Zikri Cemil
 158-Bahri Efendi Zikri Cemil
 115-Mustafa Cemil Efendi Zikri Cemil
Yazı:
Muallim: Zeki Bey
 115-Mustafa Cemil Efendi Mükafat (16)
 154-Burhaneddin Efendi Zikri Cemil
 62-Alaaddin Efendi Zikri Cemil
 158-Bahri Efendi Zikri Cemil
Musiki (Müzik)
Muallim: Şamil ve Nazmi Beyler
 115-Mustafa Cemil Efendi Mükafat (17)
 154-Burhaneddin Efendi Zikri Cemil
 165-Mustafa Efendi Zikri Cemil
 62-Alaaddin Efendi Zikri Cemil
Terbiye-i Bedeniye (Beden Eğitimi)
Muallim: Hamid Bey
 115-Mustafa Cemil Efendi Mükafat (18)
 43-Şevket Efendi Zikri Cemil
 121-Sadettin Efendi Zikri Cemil
 163-Ali Rıza Efendi Zikri Cemil

Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi'nde eğitimi verilen dersleri ve öğretmenleri özet tablo halinde şöylece sunmak mümkündür:

Tablo 1: Sınıflara Göre Dersler ve Öğretmenler

5. Sınıf	4. Sınıf	3.Sınıf	2.Sınıf
Kur'an-ı Kerim: Muallim: İsmail Hakkı Efendi	Kuranı Kerim: Muallim: İsmail Hakkı Efendi	Kuranı Kerim: Muallim: İsmail Hakkı Efendi	Kuranı Kerim: Muallim: İsmail Hakkı Efendi
Ulum-i Diniye: Muallim: İsmail Hakkı Efendi	Ulumu Diniye Muallim: İsmail Hakkı Efendi	Ulumu Diniye Muallim: İsmail Hakkı Efendi	Ulum-i Diniye Muallim: İsmail Hakkı Efendi
Tarih-i Osmani: Muallim: Muzaffer Bey	Tarihi Osmani Muallim: Muzaffer Bey	Tarihi Osmani Muallim: Muzaffer Bey	Tarih: Muallim: Muzaffer Bey
Coğrafya: Muallim: Hamid Bey	Coğrafya Muallim: Hamid Bey	Coğrafya Muallim: Hamid Bey	Coğrafya Muallim: Hamid Bey
Hendese (Geometri): Muallim: Muzaffer Bey	Hendese (Geometri) Muallim: Muzaffer Bey	Hendese (Geometri) Muallim: Muzaffer Bey	-
Hesap: Muallim: Hayri Bey	Hesap Muallim: Hayri Bey	Hesap Muallim: Hayri Bey	Hesap Muallim: Zeki Bey
Serfi Osmaniye (Osmanlı Gramer Dersi): Muallim: Muzaffer Bey	Serfi Osmaniye (Osmanlıca Gramer Dersi) Muallim: Hamid Bey	Serfi Osmaniye (Osmanlıca Gramer Dersi) Muallim: Hamid Bey	Serfi Osmani (Osmanlıca Gramer Dersi) Muallim: Hamid Bey
Kıraat (Okuma): Muallim: Muzaffer Bey	Kıraat: Muallim: Hamid Bey	Kıraat: Muallim: Hamid Bey	Kıraat: Muallim: Zeki Bey

İmla: Muallim: Zeki Bey	İmla: Muallim: Hamid Bey	İmla: Muallim: Hamid Bey	İmla: Muallim: Zeki Bey
Ezber: Muallim: Muzaffer Bey	Ezber: Muallim: Muzaffer Bey	Ezber: Muallim: Muzaffer Bey	Ezber: Muallim: Muzaffer Bey
Tahrir: Muallim: Zeki Bey	Tahrir: Muallim: Zeki Bey	Tahrir: Muallim: Zeki Bey	Tahrir: Muallim: Zeki Bey
Almanca: Muallim: Harku Bavç	Almanca Muallim: Harku Bavç	Almanca Muallim: Harku Bavç	-
Musahabat-ı Ahlakiye (Etik Eğitimi): Muallim: Hamid Bey	Musahabat-ı Ahlakiye (Etik Eğitimi): Muallim: Hamid Bey	Musahabat-ı Ahlakiye (Etik Eğitimi): Muallim: Hamid Bey	Musahabat-ı Ahlakiye (Etik Eğitimi): Muallim: Hamid Bey
Eşya Dersleri: Muallim: Hamid Bey	Eşya Dersleri Muallim: Hamid Bey	Eşya Dersleri Muallim: Hamid Bey	Eşya Dersi: Muallim: Hamid Bey
Ziraat: Muallim: Muzaffer Bey	Ziraat Muallim: Muzaffer Bey	Ziraat Muallim: Muzaffer Bey	Ziraat: Muallim: Muzaffer Bey
Resim: Muallim: Kemal Bey	Resim Muallim: Kemal Bey	Resim Muallim: Kemal Bey	Resim: Muallim: Zeki Bey
El İşleri: Muallim: Zeki Bey	El İşleri Muallim: Zeki Bey	El İşleri Muallim: Zeki Bey	El İşleri: Muallim Zeki Bey
Yazı: Muallim: Zeki Bey	Yazı Muallim: Zeki Bey	Yazı Muallim: Zeki Bey	Yazı: Muallim: Zeki Bey
Musiki (Müzik): Muallim: Nazmi ve Şamil Beyler	Musiki (Müzik) Muallim: Şamil ve Nazmi Beyler	Musiki (Müzik) Muallim: Şamil ve Nazmi Beyler	Musiki (Müzik) Muallim: Şamil ve Nazmi Beyler
Terbiye-i Bedeniye (Beden Eğitimi): Muallim: Hamid Bey	Terbiye-i Bedeniye (Beden Eğitimi) Muallim: Hamid Bey	Terbiye-i Bedeniye (Beden Eğitimi) Muallim: Hamid Bey	Terbiye-i Bedeniye (Beden Eğitimi) Muallim: Hamid Bey

Kaynak: Arşiv belgesinden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sınıflara göre dersler¹ ve öğretmenler incelendiğinde, zorunlu olmadıkça ders isimlerinde ve öğretmen isimlerinde değişiklik yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır. Ders isimlerinin sınıflara göre değişmiyor olması, ders içeriklerinde değişikliği zorunlu kılmaktadır. Anlaşılan odur ki; sınıflara göre ders içerikleri düzenlenmektedir.

- 5., 4., ve 3. Sınıfta Eğitimi Verilen Dersler: Kur'an-ı Kerim, Ulum-i Diniye, Tarih-i Osmani, Coğrafya, Hendese, Hesap Serfi Osmaniye (Osmanlı Gramer Dersi), Kıraat (Okuma), İmla, Ezber, Tahrir, Almanca, Musahabat-ı Ahlakiye (Etik Eğitimi), Eşya Dersleri, Ziraat, Resim, El İşleri, Yazı, Musiki (Müzik), Terbiye-i Bedeniye (Beden Eğitimi).
- 2. Sınıfta Eğitimi Verilen Dersler: Kur'an-ı Kerim, Ulum-i Diniye, Tarih-i Osmani, Coğrafya, Hesap Serfi Osmaniye (Osmanlı Gramer Dersi), Kıraat (Okuma), İmla, Ezber, Tahrir, Musahabat-ı Ahlakiye (Etik Eğitimi), Eşya Dersleri, Ziraat, Resim, El İşleri, Yazı, Musiki (Müzik), Terbiye-i Bedeniye (Beden Eğitimi).
- Öğretmen isimleri: İsmail Hakkı Efendi, Muzaffer Bey, Zeki Bey, Hayri Bey, Hamid Bey, Kemal Bey, Harku Bavç, Şamil Bey, Nazmi Bey.

2.2.Bilanço (Hicri 1331)

İncelenen arşiv belgesinde Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocukları Mektebi'nin Hicri 1331 yılı gelir ve gider kalemlerini ve tutarlarını gösteren ve arşiv belgesinde "bilanço" olarak tanımlanan muhasebe verileri Tablo 2'de verilmiştir:

¹ Osmanlı Devleti döneminde ilk öğretimde okutulan dersler ve içeriklerine ilişkin detaylı bilgi için bakınız:

- Budak, L. ve Budak, Ç. (2014). "Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne İlkokul Programları (1870-1936)". Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 3 (1): 377-193.
- Şanal, M. (2003). Osmanlı Devleti'nde Medreselere Ders Programları, Öğretim Metodu, Ölçme ve Değerlendirme, Öğretimde İhtisaslaşma Bakımından Genel Bir Bakış. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (14):149-168.
- Şanal, M. (2004). "Osmanlı İmparatorluğu'nda Kız Öğretmen Okulunda Görev Yapan Kadın İdareci ve Öğretmenler ile Okuttukları Dersler". *Bellelen*, 68:649-670.

Tablo 2: Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Yardım Cemiyeti Hayriye'sinin Varidat ve Mesarifatı

Varidat (Gelirler)		
Gelir Kalemleri	Guruş	Para
1330 Senesinden Devrolunan Meblağ	19140	30
“Aza-i Daimîden” Tahsil Olunan Meblağ	16379	
İlde Dolaştırılan İane Kutularından Zuhur Eden Meblağ	18082	10
Füruht Edilen “Erbabı Fetut” Bileti Hasılatı	10562	
Bazı “Erbabı Hamit” Tarafından Mektebe Teberru Edilen Meblağ	1178	
30 Mart 1330 Tarihinde “Müdafaa-i Milliye Cemiyeti” Tarafından İane Sureti ile Verilen Meblağdan Mütebaki Kalan	3306	20
Maaşları “Evkaf Hümayun Nezareti Celiliyesinden” Tesviye Olunan Muallimine Evanesi Sureti ile Verilip Masraf Kaydı Edilen ve Bilahare Maaşlarından Alınan Meblağ	6864	20
Evkaf Hümayun Nezareti Celiliyesinden Muallimine ve Müstahdemine İta Edilip Kasa Defterine idhâl Olunmayan Maaşat	27718	
	Yekün Umumi	103236

Tabloda yer alan bazı kavramlara ilişkin tanımlayıcı ve detaylı bilgiler şöyledir:

- Aza-i Daimî: Müdafaa-i Milliye Cemiyeti daimî üyeleri.
- Müdafaa-i Milliye Cemiyeti: 1 Şubat 1913 tarihinde I. Balkan Savaşları devam ettiği sırada kurulmuştur. Cemiyetin en başta mevcut savaş koşullarında ordunun ihtiyaçlarını karşılama amacı bulunmaktadır. Ayrıca cephe gerisinde kurulan heyetler ile (İrşât Heyeti, Mâlîye Heyeti, Sıhhiye Heyeti, Mümâresât-ı Bedenîye ve Askerîye Heyeti) bir takım önemli görevleri yerine getirmektedir. Cemiyete ilişkin 1 Şubat 1913 tarihinde gerçekleştirilen kuruluş toplantısında kabul edilen 12 maddelik nizamname, 13 Ağustos 1914 tarihinde tekrar ele alınmış ve altı fasıl 58 maddelik yeni nizamname yürürlüğe konmuştur. Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı boyunca gerek cephede gerekse cephe gerisinde asker ve asker ailelerinin yardımına koşan Müdafaa-i Milliye Cemiyeti, Savaşın bitiminden kısa bir süre sonra Damat Ferit Paşa Hükümeti tarafından 2 Nisan 1919 tarihinde kapatılmıştır (Zamacı, 2022).
- Evkaf Hümayun Nezareti: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nde; “Osmanlı ülkesinde bulunan bütün vakıfların idaresinden, mülhak ve diğer vakıfların denetiminden sorumlu olan kurum.” olarak tanımlanmaktadır (Öztürk, 2023).

Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Yardım Cemiyeti gelir kalemlerinin yer aldığı Tablo 2 incelendiğinde; Hicri 1331 senesinin gelir toplamının 103.236 kuruş 80 para ettiği görülmektedir. Gelirler içerisinde 1330 senesinden devir olunan meblağ, cemiyet üyelerinden tahsil olunan meblağ, ilde dolaştırılan bağış kutularından elde edilen meblağ, çeşitli bilet satışlarından elde edilen meblağ, “Erbab-ı Hamid” tarafından okula bağış edilen meblağ, “Müdafaa-i Milliye Cemiyeti” tarafından 1330 senesinde bağış olarak verilen meblağdan kalan tutar, öğretmenlere daha önceden maaşlarından kesilmek üzere verilmiş olan borçlardan geri ödenen tutarlar, öğretmenlere ve müstahdemlere gerçekleştirilen maaş ödemelerinden kasa defterine kaydedilmeyen tutarlar bulunmaktadır. Gelir kalemlerinin toplam içerisindeki payı incelendiğinde ise “Erbabı Hamid” tarafından mektebe bağış edilen 1178 kuruş² en az tutar olarak; öğretmenlere ve müstahdemlere verilen maaş ödemelerinden kasa defterine kaydedilmeyen tutar 27718 kuruş³ ise en çok tutar olarak dikkat çekmektedir.

² Toplam gelirlerin yaklaşık %1'i.

³ Toplam gelirin yaklaşık yüzde 27'si.

Tablo 3: Mart 1331 Tarihinden Gaye Şubat 1331 Tarihine Kadar Vuku Bulanı Gösterir Bilanço

Mesarifât (Giderler)		Guruş	Para
Gider Kalemleri			
Cemiyete ve Mektebe Alınan Eşya, Levazimat, Kırtasiye, Bando Takımı Nev-i Aksami İkmal ve Tamirâtı ve Saire-i Esmani		12109	
Cemiyete ve Mektebe Vuku Bulan Müteferrik Mesarifât ile Dert-i Talebenin Mesarif, Rahye ve Etalamiyeleri		9665	20
Mektebin Talebesine Yaptırılan Elbise, Fotin, Kabalak, Mubayaa Edilen Çorap, Eldiven ve Sair Esmani		17683	20
Aidat-ı Tahsiliye		3525	20
Mektep için Alınan Mevlid Tenviri ve Teshini Esmani		1330	20
Muallim ve Müstahdem Maaşâtı		46649	
Bisani / Beyan			
		Kuruş	Para
Evkaf Hümayun Nezareti Celile'since Muallimin ve Müstahdem İta Edilip Kasa Defterine idhâl Olunmayan Maaşât		27718	
Cemiyet Tarafından Muallime ve Müstahdeme Verilen Maaşât		12566	20
Cemiyet Tarafından Muallime Avans Suretiyle Verilen Meblağ		6864	20
		46649	
		Umumi Yekün	90963
Bisani / Beyan			

	Guruş
Varidat-ı Umumi :	103236
Mesarifât-ı Umumi :	90963
	12273

Hicri Şubat 1331- Mart 1331 tarihler arasındaki masraf kayıtlarını gösteren Tablo 3 incelendiğinde; masraf kalemleri içerisinde Yardım Cemiyeti'ne ve okula alınan eşya, kırtasiye, bando takımı giderleri, tamirat ve ikmal vb. giderler yer aldığı görülmektedir. Ayrıca cemiyet ve okulda vuku bulan çeşitli giderler ile öğrencilerin yiyecek ve giyecek giderleri, öğrenciler için satın alınan elbise, bağcıklı ayakkabı (fotin), süslü başlık (kabalak), çorap eldiven ve benzeri giyeceklerin alımı için gerçekleştirilen giderler; eğitim aidatları, okulun aydınlatılması ve ısınması için gerekli olan malzemelere ilişkin giderler; öğretmenlerin ve müstahdemlerin maaşları temel gider kalemlerini oluşturmaktadır. Tablo 3'ün devamında ise öğretmenlere ve müstahdemlere ödenmiş olan maaşlardan kasa defterine kaydedilmeyen tutarlar ile yardım cemiyeti tarafından ayrıca öğretmenlere ve müstahdemlere verilen maaş, cemiyet tarafından öğretmenlere verilen avanslar gider kalemi olarak beyan edilmektedir. Tutar olarak incelendiğinde en az gider kaleminin 1330 kuruş 20 para⁴ ile okulun ısınması ve aydınlatılması için alınan malzeme giderleri olduğu; en çok gider kaleminin ise 46649 kuruş⁵ ile öğretmenlere ve müstahdemlere verilen maaş tutarlarının olduğu görülmektedir.

Toplam gelir ve giderlerin kıyaslandığı kısım incelendiğinde ise; toplam gelirlerin 103236 kuruş, toplam giderlerin ise 90963 kuruş olduğu görülmektedir. Toplam giderlerin toplam gelirlere oranı yaklaşık %88'dir. Giderler düşüldükten sonra, gelecek döneme devredecek tutar ise 12273 kuruş olarak hesaplanmıştır. Bu tutar toplam gelirlerin yaklaşık olarak yüzde 12'sine tekabül etmektedir.

3. SONUÇ

“Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocukları Mektebi” hakkında mevcut olan arşiv belgelerini doküman analizi yöntemiyle analiz ederek, daha fazla bilgiyi, eğitim tarihi ve muhasebe

⁴ Toplam giderlerin yaklaşık %1'i.

⁵ Toplam giderlerin yaklaşık %51'i.

tarihi çalışan akademisyenlerin ve ilgi duyan okuyucuların dikkatine sunmayı amaçlayan bu çalışmada; hicri 1331 tarihinde hazırlanan tevzi cetveli ile; dersler, eğitimciler ve öğrencilere ilişkin bulgular sınıf bazlı olarak tespit edilmiştir.

Cumhurbaşkanlığı devlet arşivlerinde yer alan yazışmalardan anlaşıldığı üzere okul kurulurken tefrişat masrafları için bütçe istenmiş, ancak gerekli bütçe karşılanamamıştır. Nakdi olarak sağlanamayan tefrişat kalemleri aynı olarak sağlanmış ve eğitim faaliyetlerinin sürdürülmesi için bazı eğitim materyalleri tedarik edilmiştir.

Okulun Hicri 1331 senesinin gelir toplamının yaklaşık 103.236 kuruş, gider toplamının ise yaklaşık 90.963 kuruş olduğu, sonraki seneye devrolunacak gelir miktarının yaklaşık 12.273 kuruş olduğu hazırlanan bilançodan anlaşılmaktadır. Gelir kalemleri içerisinde 1330 senesinden devir olunan meblağ, cemiyet üyelerinden tahsil olunan meblağ, ilde dolaştırılan bağış kutularından elde edilen meblağ, çeşitli bilet satışlarından elde edilen meblağ, “Erbab-ı Hamit” tarafından okula bağış edilen meblağ, “Müdafaa-i Milliye Cemiyeti” tarafından 1330 senesinde bağış olarak verilen meblağdan kalan tutar, öğretmenlere daha önceden maaşlarından kesilmek üzere verilmiş olan borçlardan geri ödenen tutarlar, öğretmenlere ve müstahdemlere gerçekleştirilen maaş ödemelerinden kasa defterine kaydedilmeyen tutarlar dikkat çekmektedir. Okulun gider kalemleri içerisinde ise Yardım Cemiyeti’ne ve okula alınan eşya, kırtasiye, bando takımı giderleri, tamirat ve ikmal vb. giderler yer aldığı görülmektedir. Ayrıca cemiyet ve okulda vuku bulan çeşitli giderler ile öğrencilerin yiyecek ve giyecek giderleri, öğrenciler için satın alınan elbise, bağcıklı ayakkabı (fotin), süslü başlık (kabalak), çorap eldiven ve benzeri giyeceklerin alımı için gerçekleştirilen giderler; eğitim aidatları, okulun aydınlatılması ve ısınması için gerekli olan malzemelere ilişkin giderler; öğretmenlerin ve müstahdemlerin maaşları temel gider kalemleri olarak dikkat çekmektedir.

KAYNAKÇA

- BOA, Beşiktaş'da Bulunan Fakir Çocuklar Mektebine Verilmek Üzere Levazım Anbarında Bulunan Bir Aded Küre-i Müseccemenin İstanbul Maarif Müdüriyeti'ne Gönderilmesinin Uygun Görüldüğü. (Belge Tarihi: H-29-01-1332 Kurum: MF. İBT. Yer Bilgisi: 474- 55).
- BOA, Beşiktaş'da Bulunan Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi'ne Birer Adet İnsan ve Hayvan İskeleti Gönderilmesi (Belge Tarihi: H-23-04-1332 Kurum: MF. İBT. Yer Bilgisi: 489 – 2).
- BOA, Beşiktaş'ta Bulunan Osmanlı Fakir Çocukları Mektebi İçin Gerekli Olan Eğitim Araçlarının Gönderilmesi (H-19-10-1331 Kurum: MF. İBT. Yer Bilgisi: 453 – 77).
- BOA, Beşiktaş'ta Osmanlı Fakir Çocukları Mektebi'ne İki Adet Kürenin Gönderilmesi. (Belge Tarihi: H-25-01-1332 Kurum: MF. İBT. Yer Bilgisi: 473 – 62).
- BOA, Beşiktaş'ta Sinan Paşa Camii Karşısındaki "Osmanlı Fakir Çocukları" Mektebi'ne Eşkal-i Huruf ve Erkamın Gönderilmesi. Belge Tarihi: H-04-11-1331 Kurum: MF. İBT. Yer Bilgisi: 457 – 27).
- BOA, Beşiktaş'ta Şaban Paşa Camii Karşısında Bulunan Osmanlı Fakir Çocukları Mektebi İçin Talep Olunan Levazım-I Tedrisiyenin İtası (Belge Tarihi: H-22-10-1331 Kurum: MF. İBT. Yer Bilgisi: 454 – 47).
- BOA, Beşiktaş'ta Tesis Olunacak Osmanlı Fakir Çocukları Mektebi İçin Talep Olunan Tahsisatın Geçici Olarak Mekatib-i Vakfiye ve Hususiye İkramesinden İtasının Mümkün Olup Olmadığının Muhasebe 'ye Sorulması. (Belge Tarihi: H-04-10-1331 Kurum: MF. İBT. Yer: 450 – 92)

- BOA, Sene-i Haliye Bütçesindeki Mekatib-i Vakfiye İkramesi Tamamen Sarfedilmiş Olduğundan Beşiktaş'ta Tesis Kılınacak Osmanlı Fakir Çocukları Mektebi İçin Talep Olunan Tahsisatın Ödemesinin Gayr-i Kabil Bulunduğu. (Belge Tarih: H-11-10-1331 Kurum: MF. İBT. Yer: 452 – 10).
- Bowen, G.A. (2009), "Document Analysis as a Qualitative Research Method", *Qualitative Research Journal*, Vol. 9 No. 2, pp. 27-40.
- Budak, L. ve Budak, Ç. (2014). "Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne İlkokul Programları (1870-1936)". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* Sayı: 3/1: 377-193.
- Gemici, N. (2019). "Osmanlı Devleti'nde Eğitim Sistemi ve Kurumları". *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (72): 47-57.
- Kanter, B. (2022). Meşrutiyet Dönemi Çocuk Edebiyatı ve Halil Hamid'in Çocuklara Yönelik Eserleri. *TUDED*, 62(1), 121–141. <https://doi.org/10.26650/TUDED2022-1065726> (08.07.2023).
- Öztürk, N. (1995). "Evkâf-I Hümâyun Nezâreti", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 11. Cilt. <https://islamansiklopedisi.org.tr/evkaf-i-humayun-nezareti> (08.07.2023).
- Sırım, V. (2018). "Bir Finansman Kaynağı Olarak Vakıflar: Osmanlı Örneği". *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, (4): 22-36.
- Şanal, M. (2003). Osmanlı Devleti'nde Medreselere Ders Programları, Öğretim Metodu, Ölçme ve Değerlendirme, Öğretimde İhtisaslaşma Bakımından Genel Bir Bakış. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (14): 149-168.
- Şanal, M. (2004). "Osmanlı İmparatorluğu'nda Kız Öğretmen Okulunda Görev Yapan Kadın İdareci ve Öğretmenler ile Okuttukları Dersler". *Belleten*, 68:649-670.
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) Risaleler Veri Tabanı (R260092). "Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi Tevzi-i Mükafat Cedveli ve Bilanço: Sene-i Durusiye 1331-1332". İstanbul: Necm-i İstikbal Matbaası, 1334.
- Öztürk, N. "Evkâf-I Hümâyun Nezâreti", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/evkaf-i-humayun-nezareti> (04.12.2023).
- Zamacı, A. (2022). "Müdafaa-i Milliye Cemiyeti". *Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi*. <https://canakkalesavaslariansiklopedisi.com/wp-content/uploads/2022/08/mudafaa-i-milliye-cemiyeti-csa.pdf> (08.07.2023).

Çevirilerde Faydalanılan Sözlükler:

- Çağbayır, Y. Ötüken Türkçe Sözlük, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Yayın No: 683. Ötüken Neşriyat A.Ş. İstanbul.
- Çiğdem, M. ve Toprak, Ö. (2013). *Osmanlıca – Türkçe Sözlük*. Parıltı Yayıncılık. İstanbul.

EKLER:

Ek 1: Beşiktaş Osmanlı Fakir Çocuklar Mektebi Tevzi-i Mükafat Cedveli ve Bilanço: Sene-i Durusiye 1331-1332. - Türkiye Diyanet Vakfı İşlam Araştırmaları Merkezi (İSAM) Risaleler Veri Tabanı (R260092). İlk sayfası



**“BEŞİKTAŞ OSMANLI FAKİR ÇOCUKLAR MEKTEBİ” ve 1912/1913 (HİCRİ 1331) YILI
BİLANÇOSU**

Araştırma ve Yayın Etięi Beyanı

Yazar(lar) verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiklerini beyan ederler. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, Őekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

Yazar Katkıları:

Bu çalışma tek yazarlı olarak hazırlanmıştır.

Çıkar Çatışması:

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir